

Παρισίους. Καί βεβαία περί ἑαυτῆς, εἰς ἕκαστον βῆμα θαρραλεωτέρα, καί ἐλαφροτέρα καί τολμηροτέρα, προυχώρει στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Πάλμερ, ὅστις τῆς ὠνόμαζε καθ' ὁδὸν τοὺς κόμητας, τοὺς μαρκησίους καί τοὺς δοῦκας.

Καί ἔπειτα αἰφνιδίως :

— Γυρεύω νὰ σὰς παρουσιάσω ἕνα ἀπὸ τοὺς θαυμαστάς σας ὁ ὅποιος προχθές εἰς τὸ Μελοδραμα δὲ ὠμίλει παρά διὰ τὴν ὠραιότητά σας... τὸν πρίγκηπα τοῦ Ναρέν.

Ἡ Κ^α Δερλὲν ἔγεινεν ἐρυθρά ὡς κεράσιον. Ὁ Πάλμερ τὴν παρετήρησε καί ἤρχισε νὰ γελά.

— Ἄ! τὴν ἐδιάβαστε τὴν ἐφημερίδα προχθές ;

— Ναί τὴν ἐδιάβασα... τὴν ἐδιάβασα...

— Μὰ ποῦ εἶνε λοιπὸν ὁ πρίγκηψ, ποῦ εἶνε ; Τὸν εἶδα τὸ πρῶτ' καί ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐδῶ ἀπὸ ἐνωρίς.

Ἡ Κ^α Δερλὲν δὲν ἔμελλε νὰ τὸν ἰδῆ ἐκείνην τὴν ἑσπέραν τὸν πρίγκηπα τοῦ Ναρέν. Καί μόνον τοῦτο ἐσκόπευε νὰ ὑπάγῃ εἰς τοῦ Πάλμερ καί νὰ προεδρεύσῃ εἰς τὴν ἀποθέωσιν τῆς κυρίας συμβολαιογράφου του. Εἶχε δειπνήσει καί παρεσύρθη ἀπὸ τοὺς φίλους του εἰς τὴν πρώτην παράστασιν μικροῦ τινος θεάτρου. Ἐδίδετο μελοδραμάτιόν τι κλασικοῦ τύπου. Ἡ ἡρώϊς ἦτο νεαρά βασίλισσα συνοδευομένη πάντοτε ὑπὸ τεσσάρων κυριῶν τῆς τιμῆς.

Τρεῖς τῶν κυριῶν τούτων ἦσαν γνωστόταται εἰς τὸ κοινόν. Ἄλλ' ἡ τετάρτη... Ἄ! ἡ τετάρτη... Ἦτο νεόφερτος μελαχρινή, θαμβούσης ὠραιότητος. Ὁ πρίγκηψ παρετηρήθη περισσότερο ὄλων, διὰ τὸν ἔκφρονα θαυμασμόν του. Ἐλησμόνησεν ἐντελῶς ὅτι ἔπρεπε νὰ φύγῃ μετὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης πράξεως. Ἡ παράστασις ἐτελείωσεν ἀργά καί ὁ πρίγκηψ ἦτο ἐκεῖ ἀκόμη μὴ προσέξας καθόλου εἰς τὴν μουσικὴν, μὴ ἰδὼν ἄλλο ἢ τὴν μελαχρινὴν του, μὴ ἀκούσας ἢ τὸ ἦσμα τῆς δευτέρας πράξεως οἰκτρῶς ἐκτελεσθῆν ὑπ' αὐτῆς. Καί ἐξερχόμενος ὁ πρίγκηψ ἔλεγεν εἰς ὅποιον εὐηρεστεῖτο νὰ τὸ ἀκούσῃ :

— Αὐτὴ ἡ μελαχρινή ! Ἔ ; αὐτὴ ἡ μελαχρινή. Δὲν ὑπάρχει καλλίτερη σὲ κανένα θέατρο ! Εἶνε ἡ ὠραιότερα γυνὴ τῶν Παρισίων ! ἡ ὠραιότερα !

Ἦτο μία μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ πρίγκηψ ἠρώτα ἑαυτὸν ἂν θὰ ἐπήγαινε εἰς τοῦ Πάλμερ... Ἡ καιμένη ἡ Κ^α Δερλὲν δὲν ἦτο τίποτε ἔμπροσθεν τῆς θαυμασίας μελαχρινῆς. Ἐκτός τούτου ὁ πρίγκηψ ἦτο μεθοδικώτατος ἄνθρωπος. Ἦτο ἡ ὥρα τοῦ οὐίστ' καί ἐπήγε νὰ παίξῃ οὐίστ.

Τὴν ἄλλην πρωίαν ἡ Κ^α Δερλὲν εὗρεν εἰς τὰ «Κοινωνικά» τῆς ἐφημερίδος δέκα γραμμιάς διὰ τὸν χορὸν τοῦ Πάλμερ. Ὠνόμαζον τὰς μαρκησίας, τὰς δουλίσσας, τὰς κομήσσας ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν Κ^α Δερλὲν, οὔτε λέξις, οὔτε μία λέξις.

Εἰς ἐκδίκησιν ὁ συντάκτης τῶν «Θεατρικῶν χρονικῶν» ἐπήγει: διὰ ἐνθουσιωδῶν φράσεων τὴν ὠραιότητα τῆς ἰδεώδους κυρίας τῆς τιμῆς καί προσέθετεν: «Ἄλλως καί ὁ πρίγκηψ τοῦ Ναρέν διεκήρυττεν ὅτι ἡ δεσποινὴς Μιράνδα εἶνε ἀναμφιλέκτως ἡ ὠραιότερα γυνὴ τῶν Παρισίων».

Ἡ Κ^α Δερλὲν ἔρριψε τὴν ἐφημερίδα εἰς τὸ πῦρ.

Δὲν ἤθελε νὰ μάθῃ ὁ σύζυγός της ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἡ ὠραιότερα γυνὴ τῶν Παρισίων.

Διετήρησε μολοντούτο τὸν μεγάλον ράπτην καί τὸν ἀγγλὸν ἠνίοχον, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησέ ποτε νὰ ζητήσῃ τὸν μικρὸν γκρούμ.

(Ludovic Halévy)

Ε*.

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Ἡ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ἡ μνήμη, ἡ ιδιότης αὕτη τῆς γνώσεως τοῦ παρελθόντος, δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς μόνον τῷ ἀνθρώπῳ. Ἀπαντες οἱ βαθμοὶ τῆς ἀνθρωπίνης μνήμης ἀνευρίσκονται καί εἰς τὰ ζῶα· εἰς ταῦτα μάλιστα αὕτη εἶναι πιστοτέρα ἢ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὰ ἀκόλουθα γεγονότα καθιστῶσι τὸν ἰσχυρισμὸν μας ἀναμφισβήτητον.

Ὁ κύων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν μνήμην, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. Ὁ κύριος Β. ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος του ἐγκατέλιπε κύνα, ὃν ὑπερηγάπα· ὅτε ἐπανῆλθε μετὰ 18 μῆνας ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν μνήμην καί τὴν ἀγάπην τοῦ κυνός του. Πρὸς τοῦτο εἰδοποίησε νὰ ἀφῆσῃ τὸ ζῶον ἐλεύθερον, καί κατὰ τὴν ἀφίξίν του νὰ μὴ ὑποδεχθῆ αὐτὸν οὐδεὶς, ἵνα μὴ αἱ δεξιώσεις τῶν συγγενῶν ὑποδείξωσιν εἰς τὸν κύνα, ὅτι ὁ ἀφικνούμενος ἀνήκει εἰς τὴν οἰκίαν. Ὅταν ὁ κύριος Β. εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, προσποιούμενος ξένον εἰσερχόμενον ἐκεῖ διὰ πρώτην φοράν, ὁ κύων του ἐρρίφθη κατ' αὐτοῦ ὑλακτῶν. Ἀλλὰ φθάσαν εἰς ἀπόστασιν δύο βημάτων ἀπὸ τοῦ κυρίου του, τὸ ζῶον ἐσταμάτησε καί τὸν παρετήρησε μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Βεβαίως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ξένου ἀνεγνώριζέ τινα, ὃν εἶχε γνωρίσει ἄλλοτε. Ἀφοῦ παρετήρησεν αὐτὸν ἐπὶ δύο τρία λεπτά ἐρρίφθη ἐπ' αὐτοῦ καί τὸν ἐπλήρωσε θωπεῖων.

Ὁ Darwin ἀναφέρει παράδειγμα ἀνάλογον, ἐν ᾧ ἡ μνήμη ἀποδεικνύεται διατηρουμένη καί ἐπὶ μακροτέραν χρονικὴν περίοδον. «Εἶχον κύνα, λέγει, διακρινόμενον διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ξένους. Ἀπουσία τις ἐμοῦ ἐπὶ πέντε ἔτη καί δύο ἡμέρας, ἔδωκέ μοι ἀφορμὴν νὰ δοκιμάσω τὴν μνήμην του. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν μου μετέβην εἰς τὸν σταῦλον, ἐν ᾧ κατώκει καί τὸν ἐκάλεσα ὡς συνείθιζον· ἀμέσως μὲ ἠκολούθησε καί ὑπήκουσεν εἰς ἐμέ ὡς νὰ εἶχε παρέλθει μία μόνη ὥρα, ἀφ' ὅτου τὸν εἶχον ἐγκαταλείψει».

Ὁ Bouley ἀναφέρει ἕτερον γεγονός καταδεικνύον τὴν ὁμοιότητα τῆς ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καί τῷ ζῴῳ. «Πρόκειται περὶ κυνός οἰκοφύλακος, καλουμένου Διός, καί ἀγριωτάτου. Μόνον ἐν ἄτομον ἦτο φίλον πρὸς αὐτόν, εἰς ὑπάλληλος τοῦ καταστήματος τῶν λεωφορείων, εἰς ὃ ἀνήκεν. Ἡμέραν τινὰ ὁ κύων οὗτος ἔλαβε λάκτισμα ὑπὸ ἵππου, ἐξ οὗ ἔπαθε κάταγμα τοῦ πήχεως. Ἡ θεθεῖσα συσκευὴ συσφιχθῆ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπέφερε γαγγραινώδη συμπτώματα ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ μέλους, τοῦ κειμένου κάτωθεν

τοῦ κατάγματος. Ὅπως συμβαίνει εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, τὸ δυστυχὲς ζῶον ὑπέστη ἀληθῆ μαρτύριον. Ἐθεσαν αὐτὸν ἐν χειραμάξῃ καὶ τὸν ἔφερον εἰς τὸν κύριον Βατέλ κτηνίατρον, ἔνθα ἐγὼ ὁ ἴδιος καταστήσας ἀναίσθητον διὰ τοῦ αἰθέρος ἀπέκοψα τὸν πόδα ἄνωθεν τοῦ πήχεως. Μετὰ τὸν ἐπίδεσμον ἐτέθη ἐκ νέου ἐν τῇ χειραμάξῃ καὶ ὠδηγήθη εἰς τὴν κατοικίαν του. Εἶχον παρέλθει εἰς μῆν καὶ τρεῖς ἐβδομάδες ἀπὸ τοῦ συμβάντος τούτου, ὅτε ἡμέραν τινὰ μετὰ τοῦ κυρίου Βατέλ μετέβημεν εἰς τὸ κατὰστημα τῶν λεωφορείων. Μόλις ὁ Ζεὺς μὲ εἶδεν, ἔσεισε τὴν οὐρὰν του καὶ ἤρχισε φουσὼν διὰ τῆς ρινός, ὅπερ ἀποδεικνύει εἰς τὸν κύνα αἰσθημα ἀγάπης. Ἐκπλαγείς ἐκ τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης τούτου, διότι ὡς εἶπομεν ὁ κύων οὗτος διακρίνεται διὰ τὴν ἀγριότητά του, ἐτόλμησα νὰ τὸν πλησιάσω μετ' ὄλας τὰς ἀποτροπὰς τῶν ὑπαλλήλων καὶ νὰ τοῦ θωπεύσω τὴν κεφαλὴν. Ὁ Ζεὺς ἀνυψώθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ ποδῶν καὶ στηρίζας ἐπ' ἐμοῦ τὸν μόνον του πόδα ἐξεδήλωσε πρὸς ἐμὲ διὰ σημείων ἀναμφιβόλων τὴν ζωντάν του συμπάθειαν. Ἐπανέλαβε τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον πιθανὴν ἱστορίαν τοῦ λέοντος τοῦ Ἀνδροκλέους. Ἰδοὺ ἡ ἐξήγησις, προσθέτει ὁ Bouley, τοῦ περιέργου τούτου γεγονότος· ὁ Ζεὺς, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεχείρησα νὰ τὸν καταστήσω ἀναίσθητον, ὑπέφερε βεβαίως φοβερὰ ἢ βραχεῖα ἐκείνη στιγμὴ ἤρκεσαν ὅπως διὰ μιᾶς τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἢ διὰ τῆς ρινός, ποιήσω εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν διατηρηθεῖσαν. Εἰς τὴν ἐντύπωσιν ταύτην προσετέθη ἡ ἰδέα τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν πόνων, ἡ ἐπακολουθήσασα τὴν ἀναίσθησίαν· ὅταν ὁ Ζεὺς μὲ ἀνεγνώρισεν, ἔνα μῆνα μετὰ τὴν ἐγγείρισιν ἅπαντα ταῦτα παρήγαγον παρ' αὐτῷ τὸ αἰσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, ὅπερ μοι ἐξεδήλωσε διὰ τοῦ τρόπου ὃν ἀνέφερον· ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει μῆπως ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος λειτουργῆ ἄλλως ἢ ὁ τοῦ κυνός » ;

Ὅσον ἀξιοσημείωτον καὶ ἂν φαίνεται τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς μνήμης καὶ εὐγνωμοσύνης τοῦ κυνός δὲν εἶναι σπάνιον· ἰδοὺ καὶ ἕτερον. Ὁ Πιμπράκ, περίφημος χειρουργός, ὅστις ἔζη ἀκόμη ἐν τῷ τέλει τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, εὔρεν ἐσπέραν τινὰ παρὰ τὴν θύραν του ὠραιότατον κύνα ἔχοντα τὸν πόδα τετραυμένον καὶ αἰμῶζοντα ἐκ τῶν πόνων. Λαμβάνει αὐτόν, διορθοῖ τὸν πόδα, τὸν ἐπιδένει, τὸν περιποιεῖται, τὸν θεραπεύει. Κατὰ τὴν θεραπείαν καὶ μετ' αὐτὴν ὁ κύων ἐξεδήλου πρὸς αὐτὸν ἔκτακτον εὐγνωμοσύνην· ὁ Πιμπράκ ἐπίστευεν ὅτι ὁ κύων οὗτος θὰ τῷ ἔμενε πιστὸς διὰ βίου. Ἀλλ' ὁ κύων εἶχεν ἕτερον κύριον. Καὶ εἰς τὸν κύνα ἡ πρώτη ἀγάπη πρωτοστατεῖ, διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν· μόλις ὁ ἀναρρωνύων ἤρχισε νὰ δύναται νὰ τρέχῃ ἐξήλθε καὶ δὲν ἐπανήλθε πλέον· ὁ Πιμπράκ ἐλυπεῖτο σχεδὸν διὰ τὴν εὐσπλαγγίαν του· τίς θὰ τὸ ἐπίστευεν, ἔλεγεν, ὅτι εἰς κύων θὰ ἐγίνετο ἀγνώμων· παρήλθον πέντε μέχρῃς ἐξ μῆνες, ὅτε ὁ κύων ἐπαναφαίνεται εἰς τὴν αὐτὴν θύραν καὶ κατεθώπευε τὸν Πιμπράκ, ὅστις ὑποδέχεται αὐτὸν μετ' εὐχαριστήσεως· ἀλλ' ὁ κύων ἀντὶ νὰ εἰσέλθῃ ἐξ ὑπαμοιβῆς ἔλειχε τὰς χεῖράς του καὶ τὸν ἔσυρεν ἐκ τοῦ

ἐνδύματος, ὡς νὰ ἤθελε νὰ τῷ δείξῃ τι· τοῦτο δὲ ἦτο θήλειά της κύων ἐκ τῶν φίλων του, ἧς ὁ ποῦς ἦτο τετραυμένον καὶ ἦν ἔφερε πρὸς τὸν εὐεργέτην του, ἵνα τὴν θεραπεύσῃ, ὅπως ἐθεράπευσε καὶ αὐτόν.

Ὁ ἵππος ἐπίσης ἔχει μνήμην ἀληθῶς ἀξιοσημείωτον· θέλω δώσω τινὰ παραδείγματα πειστικώτατα. « Ἴππος τις, λέγει ὁ Bouley, ὑπέστη ἐγγείρισιν εἰς Alfort ἐξογκώματος γεννηθέντος πρὸ τοῦ ὄμου ἐκ τῆς πίεσεως περιτραχηλίου. Μετὰ τινὰς μῆνας ὁ ὄγκος ἐσχηματίσθη ἐκ νέου, τὸ ζῶον ὠδηγήθη εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ὑπέστη νέαν ἐγγείρισιν. Ὅτε ἐπέστη ἀνάγκη καὶ τρίτης ἐγγείρισεως, αἱ ἀναμνήσεις τοῦ ἵππου ἐξηγέρθησαν ἐπὶ τῇ ἀπλῇ θέᾳ τῶν τόπων καὶ ἀπεποιήθη νὰ διαβῆ τὸν περίβολον τῆς σχολῆς· ἠναγκάσθησαν νὰ δέσωσι τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅπως κατορθωθῆ νὰ προχωρήσῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ὄγκος ἐσχηματίσθη καὶ τετάρτην φοράν, νῦν ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ Charenton τὸ ζῶον ἤρνήθη νὰ προχωρήσῃ καὶ ἠναγκάσθησαν καὶ πάλιν νὰ τοῦ κλείσωσι τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ ἀνάμνησις τῶν πόνων, οὓς ὑπέστη ὁ ἵππος οὗτος, ἐπέφερον εἰς αὐτόν τὴν ἰδέαν νέων, ὅταν ὠδηγεῖτο εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους. Καὶ ἦτο ἀποφασισμένος, ἕνεκα τῶν ἐντυπώσεων τούτων νὰ μὴ ἀφῆθῃ καὶ ὠδηγηθῆ εἰς αὐτούς ».

Ὁ Duboit ἀναφέρει περὶ τοῦ ἵππου τοῦ ἱατροῦ Broussais τὰ ἐξῆς. « Ὁ πατὴρ τοῦ περιφήμου ἱατροῦ μετέβαινεν ἐκάστην πρωίαν καὶ ἐπεσκέπτετο τοὺς ἀσθενεῖς του· τὴν ἐσπέραν ἐπανερχόμενος εἶδιδε τὸν ἵππον εἰς τὸν υἴον του, ὅπως οὗτος φέρῃ εἰς τοὺς πελάτας τὰ ὀρισθέντα φάρμακα· καθ' ὁδὸν τὸ ζῶον, οὕτως ἡ μνήμη ἦτο πιστὴ, ἵστατο ἔμπροσθεν ἐκάστης οἰκίας, ἣν ὁ κύριός του ἐπεσκέφθη τὴν πρωίαν ».

Ὁ Brehm ἀναφέρει ἀνάλογόν τι τοῦ προηγουμένου. « Ὁ ἐνδοξος καὶ ἀνάρετος Κοσιοῦσκος λέγει, κατώκησεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς Σωλέρ τῆς Ἑλβετίας. Ἡμέραν τινὰ ἠθέλησε νὰ δωρήσῃ φιάλας τινὰς οἴνου εἰς πτωχὸν ἱερέα τῶν περιχώρων. Θέλων ὅμως νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐκφράσεις τῆς εὐχαριστίας τοῦ γέροντος ἀνέθεσε τὴν ἐντολὴν εἰς τινὰ νέον, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς ἦτο μακρὰ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ τὸν ἵππον, ὃν συνήθως ἵππευεν. Ὁ νέος ἐπανελθὼν μετέβη εἰς τὸν Κοσιοῦσκον, ὅπως ἀναφέρῃ αὐτῷ τὰ τῆς συνεντεύξεως μετὰ τοῦ ἱερέως καὶ προσέθηκε μειδιῶν. — Ἄλλοτε σὰς παρακαλῶ ἂν δὲν μοι δώσητε καὶ τὸ βαλάντιόν σας μὴ με δανείσητε τὸν ἵππον σας· — Διατί, εἶπεν ὁ Κοσιοῦσκος. — Μόλις ὁ ἵππος σας ἰδῆ πτωχόν, ἔστω καὶ ἂν καλπάζῃ, ἵσταται πάραυτα καὶ οὐδὲν δύναται νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὁδόν, ἂν δὲν ἰδῆ τὸν πτωχὸν λαμβάνοντα ἐλεημοσύνην. Λοιπὸν κρίνατε περὶ τῆς στενοχωρίας μου, δὲν εἶχον ὄβολόν ἐν τῷ θυλακίῳ μου καὶ μόλις κατάρθωσα νὰ ἀποφύγῃ τὴν δυσκολίαν προσποιούμενος καθ' ὁδὸν τὴν κίνησιν, ὅτι δῆθεν ἐδίδόν τι ».

Ἐτερον γεγονὸς ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Οὐζάρ καθηγητοῦ τότε ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Alfort : « Κατὰ τὸ 1869, λέγει, οἱ Τυρολοὶ ἐν μιᾷ αὐτῶν ἐπαναστάσει ἔλαβον 15 ἵππους Βαυαρικοὺς καὶ ἵππευσαν αὐτούς· ἀλλὰ βραδύτερον ἐν ἀψιμαχίᾳ μετὰ Βαυαρι-

κῆς ἴλης, οἱ ἵπποι ὅταν εἶδον τὰς στολὰς τῶν παλαιῶν των ἱππέων διέφυγον καλπάζοντες καὶ ἔφερον τοὺς νέους των ἱππεὶς μεθ' ὅλην τὴν ἀντίστασιν αὐτῶν εἰς τὰς τάξεις τῶν Βαυαρῶν, ὑφ' ὧν ἠγματοπίστησαν. Ὁ ἵππος, προσθέτει, δὲν διαφυλάττει μόνον τὴν μνήμην τοῦ παλαιοῦ του κυρίου, ἀλλ' ὡς ἅπαντες οἱ ἀξιοματικοὶ βεβαιοῦσιν, ἵπποι τινὲς ἐγκαταλείψαντες τὸ στρατόπεδον ἐπανέρχονται εἰς αὐτὸ καὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν ἴλην, εἰς ἣν ἀνήκον.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΔΥΟ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ Ν. ΚΑΝΤΟΥΝΗ

Ἐξερχόμενός τις τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ χωρῶν μέχρι τοῦ προαστείου Σαρρόκου, βλέπει ἐν μέσῳ δεινροφύτου καὶ θαλερᾶς κοιλάδος ἀναθρόσκον πρὸς τὴν δύσιν τὸ ὑπερύψηλον καὶ ὠραῖον κωδωνοστάσιον τῆς Μονῆς τῆς Πλατυτέρας. Ἡ Μονὴ αὕτη κεῖται πλησιέστατα τοῦ προαστείου Μανδουκίου, ἡ δὲ γειτνίασις αὕτη ἐστοίχισεν ἄλλοτε τὴν καταστροφὴν ὀλοκλήρου τῆς Μονῆς. Οἱ Μανδουκιῶται, θαλασσοβῖοι ὄντες, αἰείποτε ἐφάνησαν τραχύτεροι εἰς τὰς μετὰ τῶν κυβερνήσεων σχέσεις των, ὅτε δὲ τῷ 1799 ἐπαρουσιάσθη ὁ ῥωσσοτουρκικὸς στόλος ὅπως ἐξώσῃ τοὺς δημοκρατικοὺς γάλλους ἀπὸ τῆς νήσου, οἱ Μανδουκιῶται ὑψώσαν προθύμως τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ ἔλαβον τὸ μέρος τῶν συμμάχων. Ἡ γαλλικὴ τότε φρουρὰ τῆς νήσου ἐπιπεσοῦσα κατὰ τοῦ ἀνάρτου προαστείου, ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἐπυρπόλησεν αὐτό. Οὗτοι ὁμως κατέλαβον τὴν Μονὴν τῆς Πλατυτέρας καὶ ἐκεῖ ὀχυρωθέντες, ἡμύοντο ἐπὶ τινὰ χρόνον κατὰ τῶν πολιορκησάντων αὐτοὺς γάλλων. Ἐπὶ τέλους οἱ γάλλοι ἐγένοντο κύριοι καὶ τῆς Μονῆς, ἣν ἐλεηλάτησαν καὶ ἐπυρπόλησαν ὀλοσχερῶς¹⁾.

Ἡ Μονὴ ἀνεκαινίσθη μετὰ τινὰ ἔτη καὶ ἀπὸ τῆς τέφρας τῆς ἐξῆλθε πολυτελεστέρα καὶ ὠραιότερά, ἐντὸς δὲ τῆς μικρᾶς μὲν ἀλλὰ καλῶς διεσκευασμένης ἐκκλησίας, ἀφῆκεν ὁ ζωγράφος Καντούνης πλείστα αὐτοῦ ἔργα, ἐν τῶν ὁποίων εἶνε καὶ ὁ *Μυστικὸς Δεῖπνος*, οὗ ἱχογράφημα δημοσιεύει ἤδη ἡ *Ἔστια*. Ἡ γραφὴ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἔχει μῆκος τριῶν μέτρων καὶ δύο ὕψος, ἀναρτᾶται δὲ ἐπὶ ἐνὸς τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας ἀπέναντι τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀναρτᾶται εἰς τὸν ἕτερον τοίχον ὁ Νιπτῆρ, ἔργον τοῦ ἰδίου ζωγράφου. Ἡ σύνθεσις τοῦ *Δεῖπνου* εἶνε μᾶλλον ἐπιτυχῆς τῆς τοῦ Νιπτῆρος, τὸ διάγραμμα εἶνε σχεδὸν ἀνεπίληπτον, ὁ χρωματισμὸς ζωηρὸς, αἰθθαλῆς καὶ ἁρμονικὸς, αἱ κεφαλαὶ καὶ τὰ ἄκρα κάλλιστα καὶ φυσικώτατα σχεδιασμένα. Ἰδίως ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰησοῦ ἀποπνέει γλυκυτάτην μελαγχολίαν, ἣν ὁμως τὸ ἡμέτερον ἱχογράφημα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποδώσῃ καθ' ὀλοκληρίαν. Μόνον αὐστηρὸς παρατηρητὴς δύναται νὰ μεμρῆ κατὰ τι τὰς κι-

N. Καντούνης

νήσεις, αἰτίνες ἀποκλίνουσιν ἴσως εἰς τὸ θεατρικὸν ἐν τῷ πίνακι τούτῳ.

Γηραιὸς ἱερεὺς τῆς Μονῆς, ἀποθανὼν πρό τινας, διηγεῖτο ὅτι ὁ Καντούνης εἶχε συμφωνήσει νὰ ζωγραφίσῃ τὰς γραφὰς τοῦ *Δεῖπνου* καὶ τοῦ *Νιπτῆρος* ἀντὶ ἐννενηκοντα φλωρίων ἐνετικῶν, ἀλλ' ὅτι μετὰ ταῦτα μεταμεληθεὶς ἤρνετο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐργασίαν θεωρῶν μικρὰν τὴν ἀμοιβήν. Τῇ μεσολαβήσῃ ὁμως ἰσχυρᾶς τινας κυρίας, συγκατετέθη ἐπὶ τέλους καὶ οὕτω ἐξετέλεσε τὰς δύο περὶ ὧν ὁ λόγος γραφὰς.

Τοῦ Καντούνη ἕτερα ἔργα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ εἶνε οἱ ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ δώδεκα ἀπόστολοι καὶ αἱ δεσποτικαὶ ἑορταί. Προσέτι ἐν τῷ τοίχῳ ὁ ἅγιος Γεώργιος ἔφιππος.

Τὸ ἕτερον ἔργον τοῦ ζακυνθίου ζωγράφου, οὗ διδομεν ἐνταῦθα τὸ ἱχογράφημα, εἶνε ἡ εἰκὼν αὐτοῦ φιλοτεχνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Ἡ εἰκὼν αὕτη, φυσικοῦ μεγέθους, εὐρίσκεται ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπέῳ Ζακύνθου, ὅπου φυλάσσονται καὶ πολλὰ ἄλλα ἀρχιερέων προσωπογραφία, ἀλλὰ μετὰ τῶν ὁποίων διαλαμβάνει ὡς μαργαρίτης αὕτη, ἡ τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου καὶ ἀρχιμανδρίτου Καντούνη. Ἡ δημοσιευομένη ἐν τῇ *Ἔστια* εἰκὼν αὐτοῦ ἀντεγράφη ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου ἐκεῖνου, ἀλλὰ παρελείφθη τὸ ἐν αὐτῇ ὑπάρχον ἐπιεσόδιον, δι' οὗ ὁ εὐφράνταστος ζωγράφος ἠθέλησε συμβολικῶς νὰ παραστήσῃ μίαν αὐτοῦ προσφιλῆ ἰδέαν. Εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ πίνακος τὸ ἄνω τῶν ὤμων του κολποῦμενον περίβλημα, βαστάζει χρονόμετρον καὶ δρέπανον, ἀτενίζει δὲ πρὸς τινὰ ὠραίαν νεάνιδα λευχειμονοῦσαν καὶ φέρουσαν κυανῆν ἐφεστρίδα. Ἡ νεάνις αὕτη εἶνε ἡ προσωποποίησις τῆς τέχνης, διότι παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς πυξίδια, χρώματα καὶ ἄλλα τῆς γραφικῆς ἐργαλεῖα ἀποτελοῦσι καλλιτεχνικώτατον σύμπλεγμα ὑπεράνω τῆς προσωποποιίας τῆς Γραφικῆς φαίνεται ἐντὸς φωτεινοῦ τριγώνου τὸ ἀκοίμητον ὄμμα, καὶ πλησίον λύχνος καιόμενος, ὀπίσω δὲ πάντων τούτων ὁ τοῦ ζωγράφου οὐκίβας.

Ἀλλὰ τί ἠθέλησεν ἄρα γε νὰ φανέρωσῃ ὁ ζωγράφος διὰ τῆς συμβολικῆς ταύτης παραστάσεως, ἐν ἣ ἐξήντησεν ἅπασαν τὴν φαντασίαν του; Τοῦτο ἐξηγεῖ εἰς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ ζωγράφος διὰ τῶν στίχων τοὺς ὁποίους ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὃν βαστάζει:

¹⁾ Ἴδε Ἱστορίαν Ἰονίων νήσων ὑπὸ Γ. Μυρογιάννη Τόμ. Α' σ. 222.